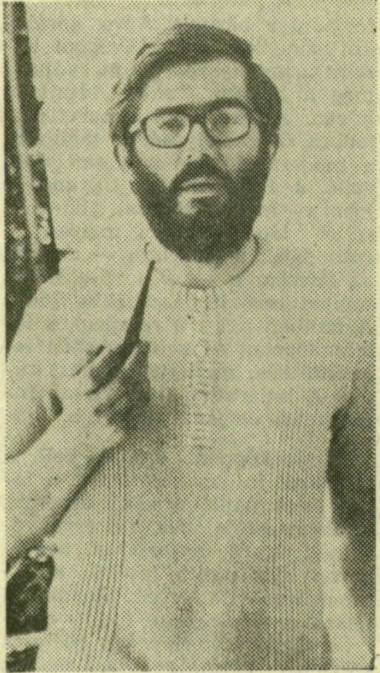

Írók a Tisza táján

Baka István

„Annak, aki ismeri Baka István verseit, aligha kell magyaráztatni, hogy ezt a portrévázlatot nem az előlegzett kritikus bizalom írta. Inkább az a tény, hogy az utóbbi években kevés olyan elsőkötetes költő jelentkezett, aki ennyi figyelemre méltó verssel állt elő. Kötetében csupán harmincegy vers olvasható. Az újabb alkotásokat is beleszámítva az eddigi „életmű” alig több félszáz versnél. A mai verszőnben megdöbbentő ez a szám. Megdöbbentő és elgondolkodtató. A fiatal költők esetében szokatlanul keveset író Baka példája azt bizonyítja, hogy az összes publikációs lehetőséget megkaparintani akaró, a jelenlétet így hangsúlyozó módszerrel szemben az évi nyolc-tíz vers is bizonyít. (A megjelenés számával egyébként is csak dilettánsok és féltehetségek szoktak dicsekedni.)

Portrévázlata Olasz Sándor tollából két éve jelent meg a Tiszatájban. Elsőkötönyves költőről illet nem szoktak írni. Az első könyvről pedig legfeljebb írnak egy-egy nyúl farknyit recenziót. Vele másképpen történtek ezek a dolgok. Ezen töprengnek akkor is, amikor csöngetek az ötödik emeleti ajtón.

Először a pipája jelenik meg az ajtó részen, aztán a szakáll:

— Jöhetnél máskor is, nemcsak akkor, ha írni akarsz rólam!

— Jöhetnék.

Felszakad egy ajtó, óriási gyerekszivaj áraszt el bennünket.

— Barátok jöttek, Szolnokról, biztos ismered is őket. Azért majd csak találunk egy viszonylag csendes zugot, ha ilyen van egyáltalán.

A barátja javítja a lemezjátéshoz tartozó fülhallgatót. Az asszonyok teregetik a négy gyereket. Pálkát veszünk magunkhoz, bevonulunk az egyik szobába.

— Szóval?

— Ne haragudj, hogy vasárnap jöttem...

— Máskor hiába jöttél volna, nem voltam itthon egész héten.

— Hol voltál?

— Olvasótáborban, Hevesben. Szokásos nyári program fiatal költőknek-íróknak rendszeresítve.

— Szívesen méssz gyerekek köze?

— Mindig.

— Hol kezdjük a beszélgetést?

— Az elején.

Tölt a pálkából.

— Tudod, hogy nem szeretek beszélni, magamról meg különösen nem.

— Kezdjük az életrajzzal. Rövid még, aztán hátha belejövünk a beszélgetésbe.

— Negyvennyolcban születtem, Szekszárdon.

— És?

— Az nincs. Általános iskolába jártam, aztán gimnáziumba.

— Nem történt veled semmi érdekes?

— Nem. Olvastam sokat. Ezek voltak a kalandjaim. Középiszkolás koromban meg már az is, hogy írtam, verseket, és sokat.

— Sokat, te?

— Ujjgyakorlatok voltak, arra jók, hogy megtanuljam a mesterséget.

— Mi lett velük?

— Miért kérde?

— Mert annak idején, hatvan-nyolcban nem tudunk neked egy önálló estet összehozni az irodalmi presszóban; azt mondtad, hogy nincs több hatnál, amit versként fel tudnál mutatni.

— Hatot tartottam érdemesnek arra, hogy másnak is megmutassam.

— És az a hat?

— Benne vannak a kötetben.

— Lassan érő ember vagy.

— Nézd, énvelem bizonyos fáziskéséssel történtek meg a kamaszkor meg az ifjúság szokásos dolgai. És tulajdonképpen csak akkor szabadultam meg a kamaszságtól, amikor Szegedre kerültem a bölcsészkarra.

— Mikor jelent meg az első versed?

— Hatvankilencben, a Tiszatájban. Iliá Miska biztatott erősen.

— Ezt mért mondd hangsúlylyal?

Mert én amilyen szemérmes és magambamelyedt alak voltam, kerültem öt egy darabig. Képzeld beszélgettem vele a szobájában, aztán megbeszéltünk egy másik találkozást, és én késtem.

— Mennyit?

— Hónapokat.

— Fiatal költők általában egészen pontosan meg tudják mondani: abban, hogy költők lettek, kinek köszönhetik a legtöbbet.

— Meg tudom mondani én is. Iliá Miskának!

— Abban a hónapban nősültél, amikor megjelentek az első verseid.

— A Bérkert utcára gondolsz, a világvégi alberletre?

— Meg a kályhátokra.

— Egy vaskályhából alakították át olajtűzélésre, ettől aztán hideg volt, olajszag és füst.

— És sok zsíros kenyér, ha mentünk!

— Hogy eltartsuk magunkat, társadalmi ösztöndíjat kötöttünk mind a ketten. Még így is nagyon-nagyon kevés volt a pénz.

— De a kedvünk, az jó volt.

— Persze, mert versek között éltünk.

Megtömködi a pipáját. Aztán felpattan, kiszalad valamiért. Beüszik megint a gyerekszivaj.

— Hát akkor folytassuk!

— A következő állomás...

— Ismét Szekszárd. Tanári állás az egészségügyi szakközépiskolában.

Farkas Ilona:

Hazafelé

Mogorva ráncok vas-hideg rácsa mögött fogoly a mosolyunk. Gyenge lánggal pislákol minden mozdulatunk. Falvak, városok követnek. Nagytényben igényeink a vonat ablakán kiszöknek, elbújnak gyárkémények füst-bokrai mögött.

Este csörgöre húzzuk magunkat — hajnali ébredésre.

— Mit tanítottál?
— Oroszt és magyart.
— Jól?

— Ezt én nem tudom. Korszerű módszerekkel kellett volna tanítani, ám ehhez nincsenek tankönyvek. A diákjaim jegyzeteltek, és azokból tanultak. Ez pedig nehéz dolog. Tőlem sem lehetett volna elvárni középiszkolás koromban, hogy pusztán jegyzetből tanuljak.

— Leszűrte a tanárságból valami fontosat?

— Igen. Azt, hogy a tanár és a diák viszonya a legfontosabb, az emberi kapcsolat, és ha ez jó, akkor még az olyan zárkózott embert is megszeretik, amilyen én vagyok. A tanárnak elsősorban szemléletet kell átadnia.

— Hogy kerültél vissza Szegedre?

— Úgy, hogy a lányomat be kellett valahol pelenkázni.

— Nem értem.

— Ez úgy volt, hogy lejöttünk látogatába. Iliá Miskát szerettem volna látni, meg egynehány haver. Közben a lányom, tudod, hogy van, szóval, tisztába kellett valahol tenni. Simai Miska neve benne volt a telefonkönyvben, felhívtam, mentünk hozzá. Akkoriban alakult a Kincskereső, hívtát, volna-e kedvem? Volt,

— Akkoriban kaptál Mórircsőtöndíjat...

— Jól jött, mert egy ideig kétfelé éltünk. En itt, alberletben, a feleségem és a lányom Szekszárdon.

— Aztán megkaptad ezt a lakást.

— Három szoba. Így van egy zugom nekem is, ahol dolgozhatom. En csak teljesen elszeparálva, teljes csöndben tudok dolgozni. Itt megtehetem. Ezt a városnak köszönhetem.

— „Belaktad” már?

— Látod, itt hallgathatom a muzsikáimat.

— Kiket szeretsz?

— Régebben legtöbbet Mozartot hallgattam, újabban inkább Mahlert, de sokaktól van egy-egy kedves zeném. A muzsika jobban hat rám, mint az irodalom, több impulzust is ad.

— Mire való a vers?

— En tudom, hogy nem ettől lesz jobb a világ, de talán ez is hozzásegítheti.

— Megszoktál-e, megszeretted-e?

— Ez indított arra, hogy egy másik „csepprel” írjak. Van ugyanis Szeged mellett, Sándorfalván egy ipari szövetkezet, amelyik már öt éve 15 nyugati — belga, svájci, NSZK — cégnek gyárt munkaruhákat, kordbársony öltönyöket és perzse farmeret. Bér munka, hozott anyagból — mi dolgunk vele? Egy középüzem nagyságrendű vállalat csinálna nyarat?

— Azt biztos nem. De valamit próbált.

Ami nem sikerült: a Lee-cég belgiumi leányvállalata 1974 őszén kért tőlük 200 darab farmeret, minősítésre. A próbaszéria kiváló lett, havi 10 ezer darabos megrendelésről tárgyalt a cég, s nemcsak anyagot, kellékeket, de célgépeket is adott volna. Aztán a cég otthoni nehézségei miatt aludt egyet az üzlet, de 1976-ban ismét jelentkezett az ajánlattal. Csak hogy ebben az ajánlatban az szerepelt, hogy havi 10 ezer darabos rendelésből 2500-at Magyarországban hagyna, fizettségképpen, s a Hungarocoop Külkereskedelmi Vállalat sem tudta megszervezni a minisztériumban, hogy vállalják a devizaköltséget. Így aztán befagyott az üzlet.

Sándorfalva továbbra is az Elcon nyugatnémet cégnek szállít. Gépeket, szakembereket küldött a német cég, köztük a farmer-varráshoz szükséges korszerű speciális, két tűs derékszögvarrást is „tudó” gépeket. Évente 400 ezer darab terméket állítanak elő — a gépek kihasználtsága közel sem maximális, ugyanakkor minden fórumon abban látják a gondot, hogy nincs meg a magyar konfekcióipar műszaki felszereltsége.

Ebben a közép nagyságú szövetkezetben 100 fős konfekció-

PETRI FERENC

Kék farmer

Mióta bebizonyosodott, hogy nem múló divathóbort, hanem egyre népszerűbb öltözködési stílus, egészen más gondjaink vannak a farmerral: a konfekcióipar és a ruhakereskedelem neuralgikus pontja. Még sokan „rosszul vannak” tőle — az ipar; mert nem az a „farmer” kell, amit a magyar ruhagyárak produkálnak, a kereskedelem: mert mindenki az igazit keresi (pult alól fogyott el a tavaly behozott 80 ezer darab brazil származású), a vásárló: még mindig azt hiszik róla, hogy a címke miatt keresi az igazit, s nem értik meg, miért adnak 1400—1600 forintot is egy Lee, Levi's, Mustang, Jordans, Wrangler vagy Michel-ért a zugpíacon.

Az igazi — a tiszta pamut, ponyvavastagságú, különlegesen kikészített szövet, indigóval festve. Utánozni csak a fazonját tudjuk, de műszálas anyagból sem az igazi, és a speciális varrás nélkül is halvány mása, amit készítenek. A farmerügyet a magyar anyagok és igazán ügyes szabások megmentették, de meg nem oldották. Magyar farmer van, olcsó is, sokan viselik is — de a zug-piac az igaziból él meg. S a Belkereskedelmi Minisztérium havonta készülő jelentésében mindig az élen szerepel a farmer. A hiánylista élen.

Ez vice! — mondhatnák — egy közönséges nadrág miatt fojtogatni ipart, bel- és külkereskedelmet. Addig is csak megváltunk valahogy, míg nem ismerjük a farmert. Most pedig arról cikkeznek a vezető lapok is, hogy „közgazdaságilag, technikaiilag, anyagilag van-e lehetőségünk a farmer-ügyben gyorsan, nagyot lépni?” Meg hogy: „Nagyon ideje, hogy a farmerügyben hivatalosak az eddigi sok nem és kevés igen után több igent mondjanak és kevesebb nemet!” (Népszabadság)

Csak hogy a farmer nem vice. Tömegigény. S még ha ismerjük is az ipar és kereskedelem gondjait, megoldást akkor is kell keresni. Azt kellene gyártani, amit keresnek. De ennyi az egész?

Az egyik legnagyobb gyárunk, a Vörös Október Ruhagyár belépett a farmer programba. Egyelőre csöpp a tengerben, de van legalább. Van? Minap kapható volt Szegeden a magyar Lee. Alig egy óraig. S egy óra múlva ismét. Ugyanis a Marx téren, a „sötét piacon” találták meg második gazdájukat, igaz, egy óra alatt 400—500 forinttal hizott az árak.

Ez indított arra, hogy egy másik „csepprel” írjak.

Van ugyanis Szeged mellett, Sándorfalván egy ipari szövetkezet, amelyik már öt éve 15 nyugati — belga, svájci, NSZK — cégnek gyárt munkaruhákat, kordbársony öltönyöket és perzse farmeret. Bér munka, hozott anyagból — mi dolgunk vele? Egy középüzem nagyságrendű vállalat csinálna nyarat?

Azt biztos nem. De valamit próbált.

Ami nem sikerült: a Lee-cég belgiumi leányvállalata 1974 őszén kért tőlük 200 darab farmeret, minősítésre. A próbaszéria kiváló lett, havi 10 ezer darabos megrendelésről tárgyalt a cég, s nemcsak anyagot, kellékeket, de célgépeket is adott volna. Aztán a cég otthoni nehézségei miatt aludt egyet az üzlet, de 1976-ban ismét jelentkezett az ajánlattal. Csak hogy ebben az ajánlatban az szerepelt, hogy havi 10 ezer darabos rendelésből 2500-at Magyarországban hagyna, fizettségképpen, s a Hungarocoop Külkereskedelmi Vállalat sem tudta megszervezni a minisztériumban, hogy vállalják a devizaköltséget. Így aztán befagyott az üzlet.

Sándorfalva továbbra is az Elcon nyugatnémet cégnek szállít. Gépeket, szakembereket küldött a német cég, köztük a farmer-varráshoz szükséges korszerű speciális, két tűs derékszögvarrást is „tudó” gépeket. Évente 400 ezer darab terméket állítanak elő — a gépek kihasználtsága közel sem maximális, ugyanakkor minden fórumon abban látják a gondot, hogy nincs meg a magyar konfekcióipar műszaki felszereltsége.

Ebben a közép nagyságú szövetkezetben 100 fős konfekció-

műhely üzemel, termékeik 95 százalékát exportálják. És szabad kapacitást jeleztek a minisztériumnak.

A szövetkezet elnöke, Róvó József levelet írt a könnyűipari miniszternek, s három nap alatt megjött a válasz. Öt napon belül megérkeztek a Budakalászi Lenfonó és Szövőipari Vállalat képviselői, ennél a vállalatnál ugyanis — nevével ellentétben — nárkáztatott pamut-farmeranyag készül. A tárgyalás folyik, folydogál — az idő halad. Az év elején még 30 ezer darabot ígért a szövetkezet — de most már perzse csak 20 ezerre lenne idő. És csak most, mert az Elcon cég már elvitte a szezoncikkeket, de hamarosan hozza jövő tavaszi modelljeit az anyagokat. Na, meg az új szabásgépet és gőzvasalót. Olyan gépek ezek, amelyeknek nincs hazai ára, esetleg műszaki jellemzőiről annyit, hogy három éve 250 farmer készült egy műszakban, most 500—550 darabra képesek. S ezek a gépek egy műszakban futnak...

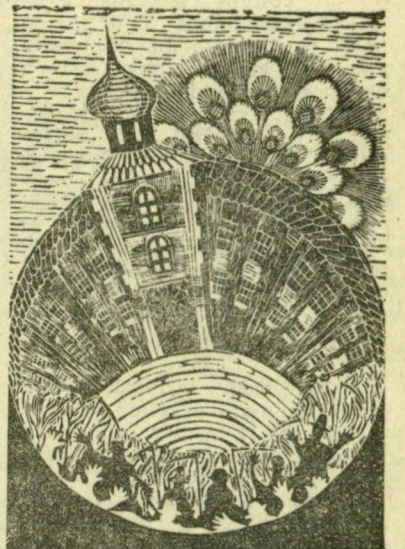
A jó farmert keresik, s itt van egy szövetkezet, amely adná. Nem jószívűságból, hanem mert szeretne előbbre lépni. Lassan okos tárgyalópartner ennek a szövetkezetnek a vezetősége a világhírű cégekkel, de közgazdasági ismereteik is nőttek, s ha ismerik is, mi a bér munka előnye — technikai fejlődés, a technológia és a munkaszervezés órási fejlődése, a munkások tapasztalatai új gépekkel, anyagokkal, a szakemberek tanácsadó ellenőrzése — viszont gazdasági számítások is vannak a világon! Igaz, hogy nem forgóeszközige-nyes a bér munka, de alacsony termelési értéket hoz. Évi 400 ezer darab termékük 95 százaléka pedig tőkés bér munka. Értelhető, hogy szívesen változtatnának a struktúrában.

A Lenfonó és Szövőipari Vállalattal közös kooperációban férfi és női farmert adnának hazai piacra. Itt van még a KSZV elismerten jó — hiszen kitűnő ponyvagepeken szőtt — anyaga is, s ugyanúgy feldolgozót keres. S ugyanakkor belföldön hiányzik a farmer, külföldre is szállítható.

Csak nem szabad aludni az ügynök. Amikor — s ezt kár lenne elhallgatni — már tavaly is, az 1975-ös öshöz képest, 3,3 százalékkal csökkent a ruhakereskedelem forgalma. Ezt a fogyasztástudomány megmagyarázhatja — elsősorban a ruházaton takarékoskodnak az emberek — de az is igaz, amit a közelmúltban a ruházati termelés eredményeit és gondjait megvitató országos nagyaktíván a könnyűipari miniszter-asszony fogalmazott meg: „Jobb kínálattal javíthatjuk volna a belföldi forgalmat, a hazai ellátást csak úgy, mint a tőkés exportot.”

Ehhez sokkal jobban kellene támaszkodni a rugalmas, gyors és kis szeriát (amely keresetesebb árakat jelent!) előállító ktsz-ekre. Mert — mint a sándorfalvi példából is kiviláglik — meglepetést az kelthet, milyen jó technikai adottsággal, milyen keresett, jó termékkel tudnak jelentkezni!

SZÓKE MÁRIA

TAVASZI NOÉMI: FÜLSZÁLLOTT A PÁVA